

mát is megoldaná, mivel az ebbe a kategóriába tartozó nedűt csak a tőkéken fejlődő fürtök ritkításával elérhető termelést korlátozással lehetne előállítani, hektáronként maximum 120-130 hektót, szemben a jelenlegi, sokszor 200 hektoliteres hozammal.

Hasonló logikát követ a Vindependent is, amely háromlépcsős szabályozást vezetne be. Az elsőbe a földrajzi eredetvédelemmel nem rendelkező borok tartoznának, amelyekkel szemben a követelmények ugyanazok lennének, mint az importborok esetében. A következő kategóriába a régiós vagy tájborok tartoznának, amelyeknél az elnevezés – például „Balaton-felvidéki” – már utal a borrégióra, és amelyek a helyi termelők által kialakított termelést korlátozó és technológiai szabályok szerint készülnek. A harmadik pedig a szintén a helyiek által megfogalmazott regulák szerint előállítható „faluborok” kategória lenne, amelynél az elnevezés már konkrét, így például a „csopaki” jelző csak a valóban ott termelt borokra vonatkozhatna.

A termelést korlátozás kiterjesztéséhez az EU-ban most a felesleg leparálására fordított pénzt inkább szerkezetátalakítási, illetve – ahogyan ez egyébként a reformtervben eleve szerepel – marketingtámogatások formájában kellene eljuttatni a szőlészeknek és a borászoknak – szól a magyar javaslat. A végleges kivágást pedig csak azzal a feltétellel fogadják el a magyar borászok, ha az újratelepítési jogok a kivágás után nem vesznek el, illetve ezek a jogok az egyes országok között nem átruházhatóak. A borászok tiltakozása ezekben a kérdésekben most vélhetően egybe esik a hivatalos magyar állásponttal, amit a kormánynak ebben a hónapban kell ismertetnie a reformjavaslatot kidolgozó Európai Bizottsággal. **KELEMEN ZOLTÁN**

MARTINSALAKOS HÁZAK: ELHÚZÓDÓ KÁRPÓTLÁS

A múlt sara

Egyre kevesebb állami pénz jut a martinsalakból épült észak-magyarországi házak lakóinak kárpótlására, holott a károkozó egy állami vállalat, az Ózdi Kohászati Művek salakfeldolgozója volt.

Völgyi Rudolf az életveszélyessé vált háza mellett. Bontásra várva

Két ózdi háztulajdonost idén tavasszal arra kötelezett a város jegyzője, hogy otthonukat nyolc napon belül ürítsék ki, és bontsák le a házat, mert a martinsalacos lakóépületek életveszélyesek. Az április 18-án kelt határozatot azonban a felszólítottak mindmáig nem tudták végrehajtani, mivel a döntést a BM Országos

Katasztrófavédelmi Főigazgatóság megfellebbezte; szerintük ugyanis a tulajdonost nem lehet bontásra kötelezni. A jegyző ezt követően elrendelte a kiürítést, a bontás pedig, a visszamaradó telek fejében, az önkormányzatra hárult volna. Ám az nem vállalta, mivel a másfél milliós forintos ráfordítás után az ingatlant csak

néhány százezerért tudná értékesíteni. Ekkor, újabb határozatban, a Magyar Államkincstárt kötelezték bontásra.

„Hová menjek, mit csináljak?” – fakad ki a Tinódi úton lakó Völgyi Rudolf, aki negyven évet húzott le a kohónál, és 62 ezer forint a nyugdíja. Ezt azzal egészíti ki, hogy feleségével hivatásos nevelőszülőként állami gondozottakat fogadnak be magukhoz, jelenleg öt gyermekkel élnek együtt az emeletes, 140 négyzetméteres házban. „A katasztrófavédelem úgy fel-lebbezett, hogy nem is járt a helyszínen, azt sem tudják, milyen állapotban van az épület” – tette hozzá a feleség. A szomszédban Berki Ferencné ugyanígy járt; 1987-ben épített háza a megrepesztett falak miatt szintén életveszélyes. Hét felnőtt és tíz gyermek lakik benne.

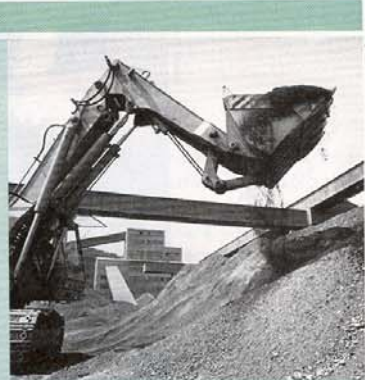
Ózd térségében rendszeresen riadnak fel családok a csendes éjszakai órákban arra, hogy recsegnek–ropognak, repedeznek a falak. Ők a salakos építkezés károsultjai, akiket az építőanyag vásárlásakor becsaptak, és az egykori Építéstudományi Minőség-ellenőrző Intézet által is elfogadott, betonkészítésre használható kohósalak helyett az ózdi acélműben képződött martinsalakat kapták a pénzükért. Utóbbi nagy százalékban tartalmaz oltatlan meszet és kén. A mész a nedvesség hatására megduzzad, és egy idő után szétrepesztí a falat, a kén pedig „felfalja” a betonba kevert cementet, így annak állaga megbomlik, végül elporlad. 1985 után, amikor átadták az Ózdi Kohászati Üzemek Salakfeldolgozó Üzemét, ezernél több lakóépületbe került martinsalak.

A veszélyes anyag néhány éven belül „bizonyított”: 1990-ben megrepedtek az ózdi önkormányzati bérlakások falai, holott az épületeket csupán öt évvel korábban adták át. Azóta a károsultak száma egyre nő. A családok kezdetben abban reménykedtek, hogy káruk a lakásbiztosításuk alapján megtérül, ám a biztosítótársaságok úgy ítélték meg, hogy nem „biztosítási eseményről” van szó. Sokan fel is mondták a biztosításukat, ami miatt a későbbiekben hátrány érte őket.

Mivel a károsító állami vállalat, a Salakfeldolgozó Üzem jogutód nélkül megszűnt, 2001 júliusában az Orbán-kabinet – a kormányhatározat megfogalmazása szerint „önként” – vállalta, hogy a martinsalakból készült életveszélyes épületek rászoruló és nyugdíjas lakóinak támogatást nyújt, illetve a bontásra ítélt lakásokból kiköltözők ideiglenes elhelyezésével kapcsolatos költségeket megtéríti. Egyszers-

Gyanútlan építkezők

Az olcsó kohósalakos építkezésnek évszázados hagyománya volt Észak-Magyarországon, a kohászati melléktermékből ezerszámra épültek lakóházak. A jelentős felhasználás ellenére mégis felhalmozódott belőle – no és a martinsalakból – mintegy húszmillió tonna. Erre a hatalmas mennyiségre alapozva építették meg az Ózdi Kohászati Művek Salakfeldolgozó Üzemét, hogy kinyerjék az anyagból a vastartalmat, amit az acélgyártásban újrahasznosítottak. A német technológia megvásárlása előtt, 1982-ben öttagú küldöttség utazott Ózdról Duisburgba, ahol a házigazdák figyelmeztették őket a martinsalak-felhasználásban rejlő veszélyekre – közülük kerültek ki a salakfeldolgozó későbbi üzemvezetői. A figyelmeztetés el-

Az ózdi salakfeldolgozó üzem 1986-ban. Programozott veszélyek

nére a martinsalakat építési célra is árusították, mivel pedig a két anyag színe és állaga hasonló, a vevőkben nem keltett gyanút, hogy esetleg nem azt kapnak a pénzükért, amiért fizetnek. Hanyagsága miatt senkit nem vontak felelősségre.

mind, felszólította az érintett önkormányzatokat, ők is járuljanak hozzá a helyreállításához. Az önkormányzatok azonban berzenkedtek a kötelezettség ellen, és az ügyben – kifogásolva, hogy a többletfeleletet többlettámogatás nélkül rótták rájuk – alkotmánybírói beadványok is születtek. Ezek 2004-es, illetve 2005-ös elbírálásakor azonban már megváltozott a kártalanítás módja, így nem volt szükség a kormányhatározat érdemi elbírálására. Horváth László, a térség fideszes országgyűlési képviselője 2001 júliusában kormány megbízott lett, munkájának segítésére – megbízási díj fejében – létrejött a Gyors Újrakezdésért Tanácsadó és Szolgáltató Kht., amely legutóbbi hozzáférhető mérlege szerint 2003-ban 33,2 millió, 2004-ben 29 millió forint veszteséget produkált. A kht korábbi telefonszámai pedig már nem is élnek.

Az ózdi martinsalak felhasználása miatt kárt szenvedett lakóépületek tulajdonosainak kártalanítására betervezett összegek

Év	Összeg (millió forint)
2001	836,1
2002	736,3
2003	1385
2004	1385*
2005	885
2006	500

*Ebből 607 millió forintot zárolt a kormány. Forrás: költségvetési törvények, kormányhatározatok

A kárfelmérésre annak idején az Építéstudományi Minőség-ellenőrzési Innovációs Kht. (ÉMI) kapott megbízást, szakértői a lakóházakat 2001-ben öt kategóriába sorolták. Eszerint az A megfigyelésre szoruló, a B helyi javításokat igénylő, a C átfogó szerkezetmegegerősítésre javasolt, a D életveszélyes és műszaki megerősítést igénylő lakásokat jelent, míg az E esetében azonnali bontást kell elrendelni; támogatásra az utóbbi négy kategóriába sorolt károsultak számíthatnak. A kárrendezés első ütemében 23 településen 1070 lakóingatlant mértek fel, és 151-et minősítettek életveszélyesnek.

Az újjáépítést kérő károsultaknak négyzetméterenként 140 ezer forintos áron építettek új házat, de lehetőségük volt használt lakás vételére is. A hátrányos helyzetű térségből ekkor többen a főváros környékére települtek át. A munkálatokat követő számlázás során szembetűnő aránytalanságokra is fény derült, néhány esetben egy-egy épület bontási és építési összköltsége elérte a 30-40 millió forintot. A 2002-es kormányváltásig 92 ingatlan-tulajdonos kapott kártalanítást; közülük 51-en új családi házat, 41-en használt ingatlant vásároltak.

A kárrendezés során jelentős mértékű pazarlás folyt – ezt már a Medgyessy-kormány szövívője, Gál J. Zoltán jelentette ki, az Országos Rendőr-főkapitányság

Martinsalakból épült ház romjai, illetve Berki Ferencné otthona.
Gyorsuló állagromlás

(ORFK) pedig Keller László közpénzügyi államtitkár feljelentésére vizsgálatot rendelt el. „Mindent bizonylatoltunk, és a dokumentumokat átadtam a Belügyminisztériumnak. Egy alkalommal behívtak az ORFK szervezett bűnözés elleni osztályára, ahol minden kérdésre válaszoltam. Az ügyészség végül megszüntette az eljárást” – mondta az időközben menesztett kormány megbízott. Bár a vizsgálat 2003 nyarán lezárult, Keller mindmáig kitart akkori véleménye mellett: „Az ügyészség bűncselekmény hiányában megszüntette a nyomozást, pótmagánvád benyújtására pedig akkor még nem volt lehetőség. Holott a beszerzett adatok szerint valóban nagy pazarlás folyt. Vizsgálódott a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal is, amely bűncselekménygyanúsnak találta az ügyet.”

A kormányhatározat 2003 márciusában módosult, ennek értelmében a katasztrófavédelmi főigazgatóság által megrendelt szakértői vizsgálat alapján minden károsult vissza nem térítendő állami támogatásban „részesíthető”. A jogszabály alaposan átirta a károsultak lehetőségeit is: akiknek nem volt biztosításuk, költségeik 70 százalékáig vehettek igénybe támogatást. Életveszély elhárítására helyreállítás, újjáépítés esetén a több szempont figyelembevételével meghatározott támogatási érték 80 százaléka, részleges javítások esetében pedig annak fele volt folyósítható; a támogatás odaitéléséről a jegyzők döntenek. Szigorítottak a négyzetméterkorlátokon is, ha például ketten laktak egy száz négyzetméteres házban, maximum 80 négyzetmétereset igényelhetek. Ugyanakkor szociálpolitikai megfontolások is

érvényesültek, mert ahol egy lerobbant épületben sok gyermek lakott, a család ugyanolyan méretű lakáshoz jutott, mint korábban, a komfortnélküliséget pedig összkomfortra cserélhették – mármint a szerencsések. 2003-ban és 2004-ben egyaránt 1,385 milliárd forintot különített el a központi költségvetés támogatásra, ám az utóbbi évben az államháztartás egyensúlyi helyzetének javítására hozott kormányhatározat ebből az összegből márciusban 500, júliusban újabb 107 millió forintot zárolt. Az idén pedig már csak 500 millió forintot tervezett be a költségvetés e célra – miközben 523 károsult vár ügyének rendezésére. A 2005-ben beadott kárigényeket az idei év elején bíralták el, amivel a felmiliárd mindjárt 200 millióra csökkent.

A megszorításokat érzékelve több önkormányzat igyekezett bontással gyorsítani a folyamatot; Borsodnádasdon például tíz épületet hordtak el, egyenként 800 ezer–egymillió forintért. A bontás költségei azonban nem térültek meg, mert a visszamaradt telkek a nyomott ingatlanárak miatt nem, vagy csak nagyon olcsón értékesíthetők; emiatt tovább nőtt az önkormányzat egyébként is 130 milliós hiánya. Őzd néhány frekventált helyén meg egyezik ugyan a bontási és a telekár, ám ahol az ingatlan szinte eladhatatlan, a polgármesteri hivatal nem vállal részt a kárrendezésből.

Tavaly összesen 77 lakóépület sorsa rendeződött, ami 885 millió forintba került. Idén eddig 27 kárrendezésre került sor, 325,5 millió forint értékben – vont mérleget a HVG-nek Kozári László ezredes, a katasztrófavédelmi főigazgatóság

főosztályvezetője. Csakhogy a bejelentett kárigények száma egyre nő, mert a salak bomlását nem lehet megállítani. Az ÉMI viszont két éve nem végez szisztematikus kárfelmérést (tarifája 120 ezer forint) a térségben, amit Bánky Tamás tudományos igazgató is megerősített: „Megrendelés hiányában a korábbi rendszeres felmérések megszűntek, pedig évente legalább 20 martinsalagos épület kerül életveszélyes állapotba”. Ahol már nagy a baj, a ház tulajdonosa megrendeleti az ÉMI-nél a munkát, a statikus, építész és vegyész által készített szakvéleményt elküldik a katasztrófavédelemnek, ezt követően törtenhet meg a bontás. Mivel csak esetben előre ki nem számítható módon gyorsul fel az állagromlás, nincs pontos adat a károk értékéről és arról, hány családot veszélyeztet, hogy egyszer csak rájuk dől a martinsalakból épített ház.

Az előzmények után, némileg váratlanul Völgyi Rudolf és Berki Ferencné június 30-án kézhez kapta a független ingatlan-szakértő által felmért kár értékének összegéről szóló határozatot. Ugyanezt postázta a jegyző a katasztrófavédelmi főigazgatóságnak is. Utóbbi vagy fellebbez, vagy átutalja a pénzt az önkormányzat számlájára. A károsultak pedig – mivel használt lakás vásárlása mellett döntöttek – kiválasztják a megfelelő lakóingatlant, elkészítik az adásvételi szerződést, egy független szakértő megállapítja a valós értéket, majd a jegyző átutalja a vételárat az adó számlájára. Így újabb két martinsalagos ház kárrendezése fejeződhet be – miközben hente érkeznek újabb bejelentések és újabb kártérítési igények az érintett térség jegyzőihez.

KOVÁCS ISTVÁN